

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES**

**Οι στρατηγικές συνεργασίες Ελλάδας-ΗΑΕ
και Ινδίας-ΗΑΕ ως μοντέλο συνεργασίας
Ελλάδος-Ινδίας**

Μιχαήλ Χατζηάστρου

Ερευνητική Εργασία νο. 81

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/ντης Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Ευάγγελος Κούλης	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2022 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

Οι στρατηγικές συνεργασίες Ελλάδας-ΗΑΕ και Ινδίας-ΗΑΕ ως μοντέλο συνεργασίας Ελλάδος-Ινδίας

Μιχαήλ Χατζηάστρου

Απόφοιτος ΣΣΕ, ΜΑ Διεθνών Σχέσεων

Υπ. Δρ. Πολιτικών Επιστημών

Πειραιάς

5 Νοεμβρίου 2022

Οι στρατηγικές συνεργασίες Ελλάδας-ΗΑΕ και Ινδίας-ΗΑΕ ως μοντέλο συνεργασίας Ελλάδος-Ινδίας

Μιχαήλ Χατζηάστρου

1. Τουρκία και Πακιστάν

Από τα ισλαμικά κράτη που δεν ανήκουν στον Αραβικό Κόσμο το Πακιστάν είναι το κράτος εκείνο με το οποίο η Τουρκία διατηρεί τους πλέον στενούς δεσμούς. Οι σχέσεις τους ξεκινούν ήδη από τον 16ο αιώνα με την υποστήριξη των Οθωμανών στους Ινδούς Μουσουλμάνους που στη συνέχεια δημιούργησαν το κράτος του Πακιστάν. Με τη σειρά τους οι Ινδοί Μουσουλμάνοι υποστήριξαν τους Οθωμανούς στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877-78, στον Ατυχή Ελληνοτουρκικό πόλεμο το 1897 και στους βαλκανικούς πολέμους το 1912. Κατά την εισβολή στην Κύπρο το Πακιστάν προσφέρθηκε να παράσχει υποστήριξη στην Αγκυρα και δήλωσε πρόθυμο να αποστείλει στρατεύματα προς υποστήριξη των επιχειρήσεων. Τα δύο κράτη έχουν υπογράψει πλήθος στρατιωτικών συνεργασιών με σημαντικότερες αυτές του εκσυγχρονισμό των πακιστανικών μαχητικών αεροσκαφών F-16 από την Τουρκία και την πώληση των τουρκικών ελικοπτέρων ΑΤΑΚ 129 στο Πακιστάν (Khan, 2020: 14-24). Το 2021 υπογράφηκε συμφωνία συμπαραγωγής των επιθετικών drone τύπου Anka (Bisht, 2021) και το 2022 το Πακιστάν ανακοίνωσε την προμήθεια drone τύπου Bayraktar BT2 για την ένταξη τους στην αεράμυνα της χώρας (Kadidal & Parakala, 2022). Το Πακιστάν, με τη συμμετοχή του σε κοινές ναυτικές ασκήσεις με την Τουρκία σε Ανατολική Μεσόγειο και Αιγαίο (Λυκοκάπης, 2020), επικουρεί στην υλοποίηση του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας». Το γεγονός ότι αποτελεί πυρηνική δύναμη και οι διαρροές ότι ήδη βρίσκεται σε συζητήσεις υψηλού επιπέδου με την Τουρκία για την μεταφορά πυρηνικής τεχνολογίας σε αυτήν (Shukla, 2021) δεν αφήνει στην Ελληνική πλευρά περιθώρια εφησυχασμού για το βάθος των σχέσεών τους και το βαθμό αλληλεγγύης σε περίπτωση νέας αντιπαράθεσης Ελλάδος-Τουρκίας.

2. Στρατηγική συνεργασία ΗΑΕ-Ελλάδος και σχέσεις ΗΑΕ με την Τουρκία

Η Ελλάδα και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), εντοπίζοντας κοινά συμφέροντα κατά το τελευταίο διάστημα, έχουν ενισχύσει σημαντικά τις μεταξύ τους σχέσεις. Το 2019 αεροσκάφη των ΗΑΕ συμμετείχαν σε στρατιωτικές ασκήσεις στην Ελλάδα, τον Οκτώβριο του 2020 απέστειλαν 4 αεροσκάφη F-16 στην Κρήτη προς ένδειξη έμπρακτης υποστήριξης απέναντι στην τουρκική επιθετικότητα (Iddon, 2020a) και το 2021 συμμετείχαν σε κοινή αεροπορική άσκηση με Ελλάδα και Αίγυπτο στο Αιγαίο. Επιστέγασμα της κοινής θέλησης για συνεργασία ήταν η διμερής Συμφωνία Κοινής Συνεργασίας στην Εξωτερική Πολιτική και την Άμυνα, που τα δύο κράτη συμφώνησαν το 2020 και εν τέλει τέθηκε σε ισχύ το 2022 (Νέδος, 2022), η οποία μάλιστα περιλαμβάνει και Ρήτρα Αμοιβαίας Στρατιωτικής Συνδρομής σε περίπτωση επίθεσης από τρίτο κράτος, ρήτρα που για την Ελλάδα δεν είχε προβλεφθεί σε συμφωνία από την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η οποία προηγήθηκε της αντίστοιχης συμφωνίας με τη Γαλλία το 2021. Για τη ρύθμιση της συνεργασίας μεταξύ των δύο κρατών, δημιουργήθηκε η Ανώτατη Κοινή Επιτροπή, ενώ έχουν τεθεί οι βάσεις για μελλοντική ενίσχυση της μεταξύ τους στρατιωτικής συνεργασίας, όπως και τη συνεργασία σε άλλους στρατηγικούς τομείς όπως το εμπόριο, οι επενδύσεις και η ενέργεια (Πολλάτος, 2020). Παράδειγμα εμβάθυνσης αυτής της συνεργασίας στον στρατιωτικό τομέα αποτελεί και η προσπάθεια οικοδόμησης συμφωνίας για την εκπαίδευση τεχνικών από τα ΗΑΕ στην Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία, η οποία συνοδεύεται από τη δέσμευση έκτασης 90 στρεμμάτων στο Κέντρο Εκπαίδευσης Τεθωρακισμένων για την κατασκευή καταλυμάτων για τους προαναφερθέντες τεχνικούς (Πολλάτος, 2020). Στον οικονομικό τομέα, το 2022, δύο χρόνια μετά την Ινδία ήταν η σειρά των ΗΑΕ να αποτελέσουν την τιμώμενη χώρα στην 86^η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και παράλληλα μεταξύ των δύο κρατών υπεγράφησαν συμφωνίες για επενδύσεις των ΗΑΕ στη χώρα μας ύψους 4,4 δισ. ευρώ (Ζώη, 2022).

Η αμυντική συμφωνία είναι σημαντική για πολλούς λόγους, καταρχάς στο διπλωματικό πεδίο, όπου αποτελεί ένα ακόμη παράδειγμα της ελληνικής πολιτικής σύνθεσης γεωπολιτικών

συνεργασιών στη Μέση Ανατολή και Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και στο στρατιωτικό πεδίο, καθώς ανοίγει το δρόμο για αρκετές ενδιαφέρουσες προοπτικές (Reader, 2020). Πιο συγκεκριμένα, οι δύο χώρες έχουν παρόμοια σύνθεση αεροσκαφών στις Πολεμικές τους Αεροπορίες (F-16, Mirage 2000), αν και τα αεροσκάφη των ΗΑΕ είναι πιο εκσυγχρονισμένα και αυτή τη χρονική περίοδο οι Ένοπλες Δυνάμεις και των δύο κρατών βρίσκονται σε μια διαδικασία αναβάθμισης, με την Ελλάδα σε βάθος πενταετίας να αναβαθμίζει τα F-16 της, να παραγγέλνει 24 γαλλικά Rafale και να αναζητεί έναν παρόμοιο αριθμό F-35 από τις ΗΠΑ, και τα ΗΑΕ που έχουν αναβαθμίσει τα δικά τους ήδη σύγχρονα Mirage 2000-9, να παραγγέλνουν 80 Rafale από τη Γαλλία στην πλέον εξελιγμένη έκδοση F4. Έτσι, στα πλαίσια της μεταξύ τους αμυντικής συμφωνίας, ανοίγει ο δρόμος για επιλογές όπως η πώληση στην Ελλάδα των αναβαθμισμένων Mirage 2000-9, ενώ ακόμα νωρίτερα η ελληνική Πολεμική Αεροπορία θα μπορούσε να εξοπλίσει τα δικά της F-16 και Mirage 2000-5 με οπλικά συστήματα που παράγει η αμυντική βιομηχανία των ΗΑΕ (Iddon, 2020b). Κατά συνέπεια, διαφαίνεται ότι η συμφωνία μεταξύ ΗΑΕ και Ελλάδος έχει πολλά να προσφέρει στην αποτροπή της υλοποίησης του αναθεωρητικού τουρκικού δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας», σε ένα πρώτο στάδιο στο επίπεδο της διπλωματίας, με την υποστήριξη των ελληνικών θέσεων έναντι της Τουρκίας και από τα ΗΑΕ στα Διεθνή φόρα, και στη συνέχεια και σε στρατιωτικό επίπεδο, στον τομέα τόσο της απόκτησης συστημάτων και τεχνογνωσίας από τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, αλλά και στα πλαίσια της μεταξύ τους αμυντικής συνδρομής.

Και σε βάθος χρόνου όμως, η συνεργασία σε τομείς ενέργειας, εμπορίου, τουρισμού, γεωργίας και άλλων ζητημάτων μπορεί να προσδώσει έμμεσα αποτελέσματα στην αποτρεπτική ισχύ της Ελλάδος μέσω της οικονομικής ενίσχυσης και ενεργειακής ασφάλειας που συνεπάγονται οι στενές σχέσεις με ένα πλούσιο σε ορυκτούς υδρογονάνθρακες κράτος. Ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, και κάτω από το φάσμα της ενεργειακής κρίσης και των ευκαιριών που αυτές δημιουργούν στους περιφερειακούς δρώντες, φέρνει τις δύο χώρες ακόμη πιο κοντά. Η Ελλάδα με τις δύο εγκαταστάσεις απαεριοποίησης σε Ρεβυθούσα και Αλεξανδρούπολη αποτελεί μια ασφαλή χώρα εισόδου για το υγροποιημένο φυσικό αέριο των

ΗΑΕ στην Ευρωπαϊκή αγορά (ANA-MPA, 2022), ενώ παράλληλα, στο πλαίσιο του μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού των ΗΑΕ, για επίτευξη ως το 2050 του στόχου για διαμόρφωση ενός ενεργειακού μίγματος που θα προέρχεται σε ποσοστό 40 % από «καθαρές» ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δε μένει απαρατήρητος ο κομβικός ρόλος της Ελλάδος για την ηλεκτρική διασύνδεση με την Ευρώπη που προσφέρει ο υπό κατασκευή αγωγός υψηλής τάσης EuroAfrica 2 GW μεταξύ Αίγυπτου - Ελλάδας μέσω Κρήτης και η επίσης υπό κατασκευή γραμμή ηλεκτρικής διασύνδεσης Αιγύπτου-Σαουδικής Αραβίας (MEED, 2022).

Από την άλλη, τα ΗΑΕ και η Τουρκία διατηρούσαν για μεγάλο διάστημα ένα εντεινόμενο ψυχροπολεμικό κλίμα. Παρότι δεν έχουν υπάρξει επιβεβαιωμένες συγκρούσεις μεταξύ των δύο κρατών, τόσο τα ΗΑΕ όσο και οι σύμμαχοί του, όπως η Γαλλία και η Αίγυπτος, έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα λόγω της υποστήριξης που παρείχε η Τουρκία στους εξτρεμιστές Αδερφούς Μουσουλμάνους του Κατάρ και της προσωρινής κυβέρνησης της Λιβύης (Iddon, 2020a). Η δε «ξαφνική αγάπη» μεταξύ των δύο χωρών το 2022, δεν ήταν παρά το αποτέλεσμα της υποταγής του στρυσωμένου στην οικονομία Ερντογάν στα δολάρια των ΗΑΕ (Μπίφη, 2022).

3. Συνεργασία Ελλάδας-ΗΑΕ ως μοντέλο συνεργασίας Ελλάδας-Ινδίας

Ενδιαφέρον στοιχείο της συνεργασίας των ΗΑΕ με την Ελλάδα αποτελεί η δυνατότητά της να αποτελέσει το μοντέλο για τη συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ινδίας. Οικονομικοί λόγοι και ζητήματα εθνικής ασφάλειας, μπορούν να φέρουν τις δύο χώρες – Ελλάδα και Ινδία – σε μια φάση διερευνητικών επαφών για την περαιτέρω ανάπτυξη της υφιστάμενης συνεργασίας τους, ενδεχομένως και με τη σύναψη μιας στρατιωτικής συμφωνίας, αντίστοιχης με αυτής που υπογράφηκε μεταξύ Ελλάδος και ΗΑΕ. Ειδικότερα υπάρχουν εκείνα τα κοινά χαρακτηριστικά στη συνεργασία Ελλάδας-ΗΑΕ αλλά και Ινδίας-ΗΑΕ που συνηγορούν σε μία τέτοια προοπτική. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Ινδία προσδοκούν να προσελκύσουν επενδύσεις από τα ΗΑΕ, οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδος και ΗΑΕ ήδη βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο, μετά την υπογραφή και των μεταξύ τους στρατιωτικών και οικονομικών συμφωνιών, ενώ το ίδιο

συμβαίνει με τις σχέσεις Ινδίας – ΗΑΕ. Το 30% του πληθυσμού των ΗΑΕ είναι Ινδοί και αποτελεί μια από τις βασικές αιτίες της πυκνής αεροπορικής σύνδεσης μεταξύ των δύο χωρών, με τις πτήσεις προ πανδημίας να αριθμούν περί τις 1760 ανά εβδομάδα (Αθανασόπουλος, & Μίχος, 2020). Τα ΗΑΕ είναι ένας από τους βασικούς προμηθευτές αργού πετρελαίου της Ινδίας (για την περίοδο 2019-20: 21,83 MMT, \$10.927,52 εκ.) και υπάρχει ευρύτερη συνεργασία στον ενεργειακό τομέα, με τα ΗΑΕ, το 2019, να έχουν παραχωρήσει δικαιώματα έρευνας υδρογονανθράκων σε κοινοπραξία ινδικών εταιριών στο Abu Dhabi Onshore Block 1 (UEA Embassy of India, 2021), ενώ σε επίπεδο ασφαλείας Ινδία και ΗΑΕ συνεργάζονται στην καταπολέμηση του ισλαμικού εξτρεμισμού (Αθανασόπουλος, & Μίχος, 2020). Επιστέγασμα του υψηλού επιπέδου συνεργασίας των δύο χωρών αποτέλεσε η υπογραφή το Φεβρουάριο του 2022 μιας κολοσσιαίας συμφωνίας για ενίσχυση του διμερούς εμπορίου σε πάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια (Murphy, 2022).

4. Οι προοπτικές μιας συμφωνίας στρατηγικής συνεργασίας Ινδίας-Ελλάδας

Από το 1950 που οι δύο χώρες συνάψαν διπλωματικές σχέσεις αυτές είναι εξαιρετικές. Στον οικονομικό τομέα η Ελλάδα κινήθηκε αργοπορημένα σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες και την Τουρκία με αποτέλεσμα οι εμπορικές σχέσεις να είναι περιορισμένες με την Ινδία, εντούτοις υπάρχουν ισχυρές πολιτιστικές σχέσεις με τα ινδικά Πανεπιστήμια να παρέχουν έδρες για τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και φιλοσοφίας (Υπουργείο Εξωτερικών, 2020). Μια πρώτη προσπάθεια για να έρθουν εγγύτερα η μία χώρα στην άλλη αποτέλεσε η συμμετοχή της Ινδίας ως τιμώμενη χώρα στην 84^η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης το 2019. Στα πλαίσια της έκθεσης ο Ινδός υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας έθεσε ως στόχους, αφενός την αύξηση των διμερών εμπορικών συναλλαγών από \$650 εκατ. στο επίπεδο του \$1 δισ. μέχρι το 2021 και αφετέρου την ενίσχυση του τουρισμού μεταξύ των χωρών. Στην επίσημη ομιλία του τόνισε πως η Ελλάδα λόγω της στρατηγικής της θέσης ως σταυροδρόμι τριών ηπείρων και μέλος της ΕΕ μπορεί να αποτελέσει την ευρωπαϊκή χώρα-βάση των ινδικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της τεχνολογίας, αεροδιαστημικής, ενέργειας,

φαρμακοβιομηχανίας, ναυτιλίας, τουρισμού, εξόρυξης μετάλλων, τροφίμων και πολιτισμού (Βεγίρη, 2019). Από τις παραπάνω δηλώσεις του Ινδού υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας γίνεται αντιληπτό πως η Ινδία προτίθεται να ακολουθήσει τα βήματα της Κίνας για τη διεϊσδυση της στην ΕΕ, γι' αυτό στρέφει το ενδιαφέρον της στην Ελλάδα ως πύλη εισόδου και στην ασφάλεια τόσο της Ανατολικής Μεσογείου, όσο και των διεθνών οδών ναυσιπλοΐας που οδηγούν σε αυτήν (Αθανασόπουλος & Μίχος, 2020). Ιδιαίτερα στο ενεργειακό τομέα, η Ανατολική Μεσόγειος φαίνεται να τραβά όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον της Ινδίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι χώρες που μετέχουν στο Φόρουμ Φυσικού Αερίου Ανατολικής Μεσογείου - Ελλάδα, Κύπρος, Αίγυπτος και Ισραήλ - αποτελούν μια σοβαρή εναλλακτική πηγή υδρογονανθράκων για τις αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες που δημιουργεί ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της Ινδικής οικονομίας. Ιδιαίτερα η Κύπρος και η Ελλάδα προκρίνονται ως εν δυνάμει χώρες με τις οποίες η Ινδία θα μπορούσε να διερευνήσει δυνατότητες συνεργασίας στην εξερεύνηση φυσικού αερίου (Quamar, 2022), κατ' ανάλογο ενδεχομένως τρόπο με τον οποίο έχει ήδη πράξει με τα ΗΑΕ.

Ένας δεύτερος λόγος προσέγγισης των δύο χωρών, Ινδίας και Ελλάδος, αποτέλεσε η ανοικτή υποστήριξη που παρέχει η Τουρκία στο Πακιστάν εδώ και 70 χρόνια στη διαμάχη του τελευταίου με την Ινδία για τη διαφιλονικούμενη περιοχή του Κασμίρ (Ράπτη, 2020) και αντίστοιχα, όπως ήδη αναλύθηκε, η διαχρονική υποστήριξη του Πακιστάν στην ρεβιζιονιστική Τουρκία έναντι του Ελληνισμού, σε μια λογική που εδράζεται στην παροιμιώδη φράση «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος». Έτσι, αναφορικά με την Ινδία στον στρατιωτικό τομέα, η οποία υλοποιεί ένα φιλόδοξο ναυπηγικό πρόγραμμα (Αθανασόπουλος, & Μίχος, 2020), δεν είναι λίγοι εκείνοι που συζητούν το ενδεχόμενο μιας συνεργασίας μεταξύ Ινδικού και Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού στην Ανατολική Μεσόγειο, στον αντίποδα της συνεργασίας Τουρκίας-Πακιστάν, για την ανάσχεση του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας» (Χατζηάστρου, 2021). Ωστόσο η προοπτική μιας γενικότερης στρατιωτικής συνεργασίας με την Ελλάδα φαίνεται πλέον να ωριμάζει όλο και περισσότερο στις δεξαμενές σκέψης της Ινδίας (Pandita, 2022). Οι Ινδοί έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την απειλή που μπορούν να αποτελέσουν τα

πακιστανικά F16 απέναντι στα ινδικά Rafale, αλλά και για την αντιμετώπιση των τουρκικής κατασκευής drones τύπου Anka και Bayraktar BT2 που βρίσκονται ήδη στο εξοπλιστικό πρόγραμμα του Πακιστάν. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχει η εκτίμηση πως θα ήταν χρήσιμη μια συνεκπαίδευση των ινδικών μαχητικών Rafale με τα ελληνικά F-16, όπως και το γεγονός ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να μοιραστεί με την Ινδία τα δεδομένα για τα χαρακτηριστικά πτήσης και την υπογραφή ραντάρ των τουρκικής κατασκευής drones. Αντίστοιχα η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί με συνεκπαιδεύσεις του αεροπορικού της στόλου απέναντι στα ινδικά συστήματα αεράμυνας S-400 για την αποκωδικοποίηση των δυνατοτήτων των αντίστοιχων τουρκικών S-400, αλλά και να προμηθευτεί εξελιγμένα οπικά συστήματα από την Ινδία όπως είναι οι πύραυλοι κρουζ BrahMos που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στα ελληνικά αεροσκάφη Rafale (Kadam, 2022).

Εν κατακλείδι οι συνεργασίες Ελλάδας-ΗΑΕ και Ινδίας-ΗΑΕ αποτελούν δύο επιτυχημένα και με πολλές ομοιότητες μοντέλα διακρατικής συνεργατικής σχέσης με στρατηγικό βάθος, που μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπο για μια αντίστοιχη συμφωνία Ελλάδος-Ινδίας, με ότι συνεπάγεται για τα εθνικά συμφέροντα και την ενίσχυση του διεθνούς γεωπολιτικού αποτυπώματος της Ελλάδος, η υπογραφή μιας στρατηγικής συνεργασίας με τη 2^η μεγαλύτερη χώρα σε πληθυσμό, την 5^η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, μια πυρηνική δύναμη, που αποτελεί αδιαμφισβήτητα έναν από τους σημαντικότερους παγκόσμιους δρώντες.

5. Βιβλιογραφικές πηγές

- ANA-MPA, (2022). 'Mitsotakis: Greece can become a gateway for natural gas from the Middle East and S/E Mediterranean'. *naftemporiki.gr*. Available: <https://www.naftemporiki.gr/english/1328476/mitsotakis-greece-can-become-a-gateway-for-natural-gas-from-the-middle-east-and-s-e-mediterranean/> [accessed 10 Okt 2022].
- Bisht, I. S., (2021). 'Pakistan, Turkey to Co-Produce Anka Combat Drones'. *thedefensepost.com*. <https://www.thedefensepost.com/2021/08/24/pakistan-turkey-anka-drones/> [accessed 5 Okt 2022].
- Iddon, P. (2020a) 'Greece – UAE Defence Pact could Benefit the Hellenic Air Force' *Forbes.com*. Available: <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2020/12/17/heres-how-greeces-defense-pact-with-the-uae-could-benefit-the-hellenic-air-force/?sh=70064a736165> [accessed 20 Dek 2020].

- Iddon, P. (2020b) 'UAE Dispatches Fighter Jets to Support its Allies Against Turkey' *Forbes.com*. Available: <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2020/08/26/uae-sends-fighter-jets-to-support-allies-against-turkey/?sh=1c534fd627e1> [accessed 20 Dek 2020].
- Kadam, T., (2022). 'Rafale Meets Rafale! Indian Air Chief Marshal's 'Game-Changer' Visit To Greece Could Turn The Tide Against Pakistan & Turkey. *eurasianimes.com*. Available: <https://eurasianimes.com/rafale-meets-indian-air-chief-marshals-visit-to-greece/> [accessed 5 Okt 2022].
- Kadidal, A, & Parakala, A., (2022). 'Pakistan integrating TB2 into air-defence network' *janes.com*. Available: <https://www.janes.com/defence-news/defence/latest/pakistan-integrating-tb2-into-air-defence-network> [accessed 5 Okt 2022].
- Khan, S. (2020) 'Dynamics of Pakistan-Turkey Relations' *Pakistan Review of Social Sciences*, 1(2), p.p. 14-24.
- MEED Middle East Business Intelligence, (2022). 'Solving Europe's energy challenge'. *meed.com*. Available: <https://www.meed.com/solving-europes-energy-challenge> [accessed 10 Okt 2022].
- Murphy, D. (2022) 'India and UAE sign major investment pact, over \$100 billion in bilateral trade'. *cnbc.com*. Available: <https://www.cnbc.com/2022/02/18/india-and-uae-sign-major-investment-pact-over-100bn-in-bilateral-trade-.html> [accessed 10 Okt 2022].
- Pandita, K.N., (2022). 'NATO Politicizes Turkey's Belligerence Towards Greece; Democracies Like India Are Obligated To Protect Her'. *eurasianimes.com*. Available: <https://eurasianimes.com/nato-politicizes-turkeys-belligerence-towards-greece-democracies-like-india-are-obliged-to-protect-her/> [accessed 10 Okt 2022].
- Quamar, M. (2022). 'Eastern Mediterranean: A Natural Gas Hub Worth Exploring' *Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses*. Available: <https://www.idsa.in/idsacomments/Eastern-Mediterranean-A-Natural-Gas-Hub-Worth-Exploring-mmquamar-011122> [accessed 5 Noe 2022].
- Reader (2020) "Αhval: Γιατί η Αμυντική Συμφωνία Ελλάδας – ΗΑΕ 'Στριμώχνει' την Τουρκία και τον Ερντογάν" *Reader.gr*. Available: <https://www.reader.gr/news/diethni/345553/ahval-giati-i-amyntiki-symfonia-elladas-iae-strimohnei-tin-toyrkia-kai-ton> [πρόσβαση 20 Δεκ 2020].
- Shukla, M. (2021) 'Turkey-Pakistan in top-level discussion over nuclear weapon program' *Zeenews.india.com*. Available: <https://zeenews.india.com/world/turkey-pakistan-in-top-level-discussion-over-nuclear-weapon-program-2333996.html> [accessed 10 Jan 2021].
- UEA Embassy of India (2021) 'Bilateral Economic & Commercial Relations' *United Arab Emirates*. Available: <https://www.indembassyuae.gov.in/bilateral-eco-com-relation.php> [accessed 10 Jan 2021].
- Αθανασόπουλος, Α. Α. και Μίχος, Π. (2020) 'Τι φέρνει κοντά Ελλάδα, Ινδία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα;' *Tovima.gr*. Διαθέσιμο: <https://www.tovima.gr/2020/12/29/politics/ti-fernei-konta-ellada-india-kai-inomena-aravika-emirata/> [πρόσβαση 30 Δεκ 2020].
- Βεγίρη, Β. (2019) 'Η Ινδία αλλάζει-κοιτάζει και την Ελλάδα' *Naftemporiki.gr* Διαθέσιμο: <https://m.naftemporiki.gr/story/1512894/i-india-allazei-koitazei-kai-tin-ellada> [πρόσβαση 20 Δεκ 2020].
- Ζώη, Φ. (2022). 'Επενδύσεις 4 δις. στο τραπέζι του Ελληνο-Εμιρατινού Φόρουμ'. *naftemporiki.gr*. Διαθέσιμο: <https://www.naftemporiki.gr/finance/1344289/ependyseis-4-dis-sto-trapezi-tou-ellino-emiratinou-foroum/> [πρόσβαση 20 Οκτ 2022].
- Μπίφη, Ε. (2022). 'Ο Ερντογάν στα Εμιράτα: Επαναπροσέγγιση με τυμπανοκρουσίες'. *Cnn.gr*. Διαθέσιμο: <https://www.cnn.gr/kosmos/story/301436/o-erntogan-sta-emirata-epanaproseggisi-me-tympanokroysies> [πρόσβαση 20 Οκτ 2022].

- Νέδος, Β. (2022). 'Πώς χτίστηκε η πολυεπίπεδη σχέση με Σαουδική Αραβία και Εμιράτα'. *Kathimerini.gr*, Διαθέσιμο: <https://www.kathimerini.gr/politics/foreign-policy/561980050/pos-chtistike-i-polyepipedi-schesi-me-saoydiki-aravia-kai-emirata/> [πρόσβαση 20 Οκτ 2022].
- Πολλάτος, Μ. (2020) 'Κοινό αμυντικό δόγμα της Ελλάδας με τα Εμιράτα - Τι προβλέπει' *Protothema.gr*. Διαθέσιμο: <https://www.protothema.gr/greece/article/1067902/koino-amudiko-dogma-me-ta-emirata/> [πρόσβαση 20 Δεκ 2020].
- Ράπτη, Κ. (2020) 'Γιατί η Ινδία μαίνεται κατά της Τουρκίας' *Capital.gr*. Διαθέσιμο: <https://www.capital.gr/diethni/3411686/giati-i-india-mainetai-kata-tis-tourkias> [πρόσβαση 20 Δεκ 2020].
- Υπουργείο Εξωτερικών (2020) 'Διμερείς σχέσεις – Ινδία' *Ελληνική Δημοκρατία* <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/india/> [πρόσβαση 20 Δεκ 2020].
- Χατζηάστρου, Μ. (2021) «Το Τουρκικό δόγμα της “Γαλάζιας Πατρίδας και οι προκλήσεις της Ελληνικής στρατηγικής». Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.